

TỌA ĐÀM KHOA HỌC

CHÍNH SÁCH ĐẤT ĐAI VÀ QUAN HỆ ĐẤT ĐAI TỪ GÓC NHÌN LỊCH SỬ VÀ HIỆN TẠI

BỐI CẢNH

Đất đai là một loại hàng hóa và tài sản đặc biệt, có tính chất khác hẳn với các loại hàng hóa thông thường. Đất đai không chỉ đơn thuần có ý nghĩa về mặt kinh tế mà còn về chính trị, lịch sử và văn hóa. Quan hệ đất đai không phải là quan hệ giữa người với đất mà là mối quan hệ giữa những người có liên quan trực tiếp và/hoặc gián tiếp đến đất đai. Các mối quan hệ này được thể hiện thông qua các quyền và đính kèm quyền này là trách nhiệm, quy định việc sử dụng và quản lý đất đai. Các quyền và trách nhiệm không phải là bất biến; chúng được xác định bởi các thiết chế, trong đó bao gồm cả chính sách của nhà nước. Hệ thống các thiết chế thay đổi qua các giai đoạn lịch sử khác nhau có thể làm thay đổi các quyền và trách nhiệm có liên quan đến quản lý và sử dụng đất đai. Nói cách khác, các quyền và trách nhiệm chỉ có tính tương đối về mặt không gian và thời gian.

Việt Nam là một đất nước thuần nông, với khoảng 70% dân số sinh sống ở nông thôn và 48% trực tiếp sống bằng nghề nông. Đất đai, đang và vẫn sẽ là công cụ sản xuất quan trọng cho nhiều người dân, đặc biệt là những người nông dân nghèo hiện hàng ngày đang phải lệ thuộc vào các hoạt động canh tác trên đất. Đất không chỉ đơn thuần là phương tiện sản xuất mà còn là tài sản quý giá của nhiều hộ gia đình.

Tại Việt Nam kể từ thập niên 40-50 đến nay quan hệ đất đai đã có những thay đổi căn bản. Sau khi giành độc lập, Nhà nước tiến hành thực hiện chính sách *người cày có ruộng*, theo đó đất đai của địa chủ bị tịch thu và chia lại cho những người dân nghèo. Thập niên 60-80 được đánh dấu bằng quá trình hợp tác xã hóa, với đất đai được huy động vào hợp tác để thực hiện sản xuất tập trung. Cuối thập kỷ 80 và đầu 90 đánh dấu quá trình xóa bỏ hợp tác xã, trong bối cảnh đất đai được chia cho các hộ gia đình. Luật đất đai do Nhà nước ban hành gần đây quy định rõ ràng về các quyền và trách nhiệm của người sử dụng đất. Là cơ quan quản lý về đất đai, Nhà nước đóng vai trò bảo hộ cho các quyền và trách nhiệm được quy định cho người sử dụng đất.

Do đất đai vừa là tư liệu sản xuất, vừa là một loại hàng hóa, tài sản đặc biệt mối quan hệ đất đai là quan hệ phức tạp. Các quyền và trách nhiệm cũng như phạm vi của các quyền/trách nhiệm theo không gian và thời gian của người sử dụng đất được quy định bởi luật thể hiện mối quan hệ quyền lực giữa người quản lý và người sử dụng đất đai. Quan hệ này không những thể hiện thông qua các hành động có liên quan đến đất đai được quy định trong các quyền và trách nhiệm của người sử dụng đất và người quản lý, mà còn phản ánh quan điểm của các cơ quan quản lý về đất đai đối với người sử dụng đất nói riêng và người dân trong xã hội nói chung.

Trong bối cảnh nền kinh tế của Việt Nam ngày càng hội nhập với thị trường, quan hệ đất đai ngày càng trở nên phức tạp. Hàng năm các vụ khiếu kiện có liên quan đến đất đai vẫn còn xảy ra và chưa có xu hướng giảm. Để hiểu được tính phức tạp của quan hệ đất đai tại trong quản lý và sử dụng đất tại Việt Nam, Tổ chức Forest Trends phối hợp với Trung tâm Con người và Thiên nhiên tiến hành tổ chức buổi Tọa đàm khoa học về chủ đề “*Chính sách đất đai và quan hệ đất đai từ góc nhìn lịch sử và hiện tại*”.

MỤC ĐÍCH

Tọa đàm nhằm tạo diễn đàn cho việc trao đổi thông tin về lịch sử quan hệ đất đai và chính sách đất đai. Bên cạnh đó, Tọa đàm nhằm thảo luận về các tác động của các chính sách đối với cộng đồng, trong đó tập trung vào các khía cạnh kinh tế, xã hội và văn hóa.

CHƯƠNG TRÌNH TỌA ĐÀM

Tọa đàm dự kiến tiến hành trong 1 buổi, được chia ra thành 2 phần chính.

Phần 1. Chia sẻ thông tin từ các diễn giả

4 diễn giả là những người có nhiều kinh nghiệm trong nghiên cứu và quản lý đất đai tập trung vào các chủ đề khác nhau, bao gồm:

- Quản lý đất đai tại Việt Nam 1945 - 2010 (TS. Nguyễn Đình Bồng, nguyên Tổng cục Phó Tổng cục Quản lý Ruộng đất)
- Chính sách đất đai của trong thời gian gần đây và một số vấn đề cần quan tâm từ khía cạnh người dân và cộng đồng (GS. Đặng Hùng Võ, nguyên Thứ trưởng Bộ Tài nguyên và Môi trường)
- Chính sách đất đai trong nông nghiệp và một số vấn đề cần quan tâm từ khía cạnh tích tụ đất đai trong nông nghiệp (TS. Nguyễn Đỗ Anh Tuấn, Viện Chiến lược và Chính sách Nông nghiệp)
- Chính sách đất đai trong lâm nghiệp và một số vấn đề cần quan tâm đến đất của lâm trường quốc doanh và người dân tộc thiểu số (GS. Nguyễn Ngọc Lung, nguyên Cục trưởng Cục Lâm nghiệp)

Phần 2. Thảo luận

Phần thảo luận được thiết kế mở, có thể tập trung (không giới hạn) làm sáng tỏ những điểm chính sau:

- Những khác biệt cơ bản trong chính sách và quan hệ đất đai trước kia và hiện nay?
- Những khác biệt giữa chính sách đất đai cho nông nghiệp và lâm nghiệp hiện hành?
- Vai trò/vị thế của cộng đồng trong các chính sách đất đai hiện hành?
- Những vấn đề mấu chốt có liên quan đến quyền và trách nhiệm của người sử dụng đất và nhà quản lý trong chính sách đất đai hiện hành, bao gồm cả Luật đất đai sửa đổi?
- Xu hướng chuyển dịch đất đai (e.g. đất nông nghiệp sang đất đô thị, công nghiệp), tích tụ đất đai trong nông lâm nghiệp và tác động đến các khía cạnh sinh kế, xã hội và văn hóa của cũng như chính sách?

Điều hành thảo luận: TS. Tô Xuân Phúc (Forest Trends)

ĐỊA ĐIỂM

Khách sạn La Thành

THỜI GIAN

Sáng ngày 30 tháng 8 (thứ Sáu)

NGÔN NGỮ TỌA ĐÀM

Tiếng Việt

THÀNH PHẦN THAM GIA

Dự kiến khoảng 30-40 người là các nhà nghiên cứu có liên quan đến đất đai, các học giả, nghiên cứu sinh, đại diện một số cơ quan nghiên cứu và quản lý nhà nước có liên quan.

Đây là chương trình tọa đàm mang tính chất thuần túy phục vụ mục tiêu trao đổi học thuật và nghiên cứu khoa học. Vì vậy, Ban tổ chức sẽ dành ưu tiên cho các đối tượng quan tâm đến chủ đề từ khía cạnh khoa học, học thuật.